

**Kyoto Protokolü Sonrası Küresel İklim Değişikliği Yasal Düzenlemeleri ile İlgili
Son Gelişmeler ve Toprak Ana Kanunu (Law on Mother Earth)**

Ahmet Cangüzel Taner

Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

“Toprak Ana ve Daha İyi Hayat Standartları İçin Tüm Yönleri ile Kalkınma Çerçeve Yasası (Framework Law on Mother Earth and Holistic Development to Live Well)” Aralık 2010 tarihinde Bolivya Parlamentosu onayına sunulmuştur. Söz konusu yasa sayesinde aynı zamanda küresel sera gazları emisyonları ile ortaya çıkan çevresel ve ekolojik yıkımlar önlenmeye çalışılmaktadır. Parlamento’nun onayına sunulan yasa teklifi gereğince çevre ve eko denge perspektifleri gözetilerek insanların ve canlıların tüm yaşam sistemlerinin çok daha iyi şartlarda korunması ile sürdürülebilirliği amaçlanmıştır. Radikal yeni çevre korunması ve sosyal içerikli “Toprak Ana Yasal Düzenlemesi”, ülkeler arası ilk ciddi doğa dostu, yeşil ve çevreci anlaşma niteliği taşıyan Kyoto Protokolü bitimi tarihinden 2.5 ay önce kızılderili kökenli Bolivya Devlet Başkanı Evo Morales tarafından 15 Ekim 2012 ‘de onaylanmıştır. Öte yandan, küresel ısınma ve global iklim değişiklikleri mekanizmaları sorunlarına dair Birleşmiş Milletler himayesinde yürütülen ve Aralık 2012 tarihinde sona eren Uluslararası Kyoto Protokolü sonrası ülkeler bazında anlaşma zemini de belirsizliğini korumaktadır. Global ısınma ve küresel iklim değişikliği mekanizmaları sorunları kapsamında çıkarılan Birleşmiş Milletler Kyoto Protokolü, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dünya sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması, kontrol ve denetim altına alınması kuralları oluşturulmasını hedeflemiştir. Kyoto Protokolü’nün sona ermesi ile başlatılan Birleşmiş Milletler yeni iklim değişiklikleri anlaşma müzakereleri ise Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC) 1992 Brezilya Rio de Janeiro iklim değişiklikleri anlaşması içeriğinde geniş kapsamlı yürütülmektedir. UNFCCC İklim Değişiklikleri Çerçeve Sözleşmesi uygulanmaya başlandığından beri söz konusu zirveler kapsamında ilgili taraflarca yıllık olarak COP toplantıları (Conference of the Parties) sürdürülmektedir. Son 19 uncu COP zirvesi de 2013 yılı Kasım ayında Polonya’nın Başkenti Varşova’da düzenlenmiştir. Bununla beraber belirtilen müzakereler sonucu uluslararası yeni iklim anlaşması sürekli ertelenmesine rağmen ülkelerin iklim değişikliği yasal düzenlemeleri hakkında Birleşmiş Milletler himayesinde olmasa da kendi iç siyaset ortamlarında büyük bir hamle ve çalışma içerisinde oldukları gözlenmektedir.

Tony Abbott 2013 yılında Avustralya Başbakanı olur olmaz ilk icraatı Avustralya İklim Komisyonu’nu kaldırması ve yürürlükteki karbon vergisi hükümlerini iptal etmesi olmuştur. Mart 2011’de vuku bulan üzücü deprem ve tsunami doğal felaketler sonrası karbonsuz nükleer elektrik santrallerinin kapatılması üzerine Japonya da 2020 yılına kadar %25 oranında karbondioksit emisyonlarının azaltılması projeleri ve planları faaliyetleri askıya alınmıştır. Japonya, dünyanın en büyük karbon emisyonu üreticileri ülkeleri arasında beşinci sırada önemli bir yer tutmaktadır. Karbondioksit emisyonları yönünden 17. sırada olan Avustralya ve ön saflardaki diğer bazı kalkınmış ülkeler ile birlikte dünya doğa dostu, yeşil, çevresel kurallar ve yasalardan yoksun bir konuma doğru etkileyici şekilde sürüklenmektedir. Ancak, yasa düzenleyicileri açısından ise

söz konusu etkileyici izlenim hatalı kabul edilmektedir. Küresel boyutta %88 oranında karbon emisyonları ile atmosferi kirleten 66 ülkeyi kapsayan ulusal iklim yasaları ve kurallarının gözden geçirildiği bir rapor 17 Şubat 2014 tarihinde yayınlanmıştır. Yayınlanan rapora göre 2013 yılında sözü edilen ülkelerin yarısının parlamentosunda iklim değişikliği kanunları ve enerji verimliliği yönetmelikleri yasalaştırılmıştır. Böylece, sadece Avustralya ve Japonya ifade edilen global iklim değişiklikleri yasal düzenlemeleri yapan ülkeler içerisine dâhil olmamıştır. Yeni küresel iklim değişikliği yasal düzenlemeleri ülkeden ülkeye büyük farklılıklar göstermektedir. Bazıları geniş kapsamlı aynı zamanda alışılmadık isimlerle örneğin, Bolivya'da yürürlüğe giren **“Toprak Ana ve Daha İyi Yaşam Koşulları İçin Topyekûn Kalkınma Yasası (Law on Mother Earth and Integral Development to Live Well)”** olarak anılmaktadır. Dünyanın diğer ülkelerinde ise iklimsel değişimlere dayalı reformlar ve kanuni düzenlemeler dar çerçevede planlanmasına rağmen global ölçüde büyük etkiler oluşturabilecekleri varsayılmaktadır. Bu bağlamda Kanada ağır yük taşıtları, kamyonlar ve TIR araçları için egzoz yönetmeliği hükümleri yayınlamıştır. Bununla beraber fakirliğin ve şiddetin sürdüğü Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi bazı ülkelerde de hâlâ çevresel kriterler arzulan düzeyde geliştirilememektedir. Bir başka açıdan değerlendirilmesi halinde iklim değişikliği yasa sayısı önemsenerek adı geçen kanunların kalitesi dikkate alınmamaktadır. Böylece, söz konusu ülkelerde çıkarılan iklimsel değişim yasaları hükümlerinin uygulanıp uygulanmaması da ehemmiyet taşımamaktadır. Her şeye rağmen ülkelerin konu ile ilgili olarak iç politikadaki kararlılıkları ve gelişmeleri yakından izlemeleri çarpıcı düzeyde kabul edilmektedir. Bir grup kanun düzenleyicisinin oluşturduğu organizasyon (Global Legislators Organization **GLOBE** International) ile Londra Ekonomi Okulu Grantham İklim Değişikliği ve Çevre Araştırma Enstitüsü (Grantham Research Institute of the London School of Economics) tarafından küresel iklim değişikliği yasa sayıları araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre dünyanın iklim değişiklikleri yasaları sayısı 2000 yılında 50 iken on katlık büyük bir artışla 2013 yılında yaklaşık 500 'e kadar yükseldiği ortaya çıkarılmıştır. Global iklim değişikliği yasal düzenlemelerinin yoğun yapıldığı yıllar 2008 ve 2009 yıllarına rast gelmektedir. Kanun sayısının artması 2009 yılı Birleşmiş Milletler Kopenhag İklim Değişikliği Zirvesi sırasında karbon emisyonlarının kısıtlanması ve dizginlenmesi konusunda muhtemel uluslararası iklim değişiklikleri anlaşması imzalanması umudundan kaynaklanmaktadır. Umutların gerçekleşmemesine rağmen 2015 Paris İklim Değişikliği Konferansı anlaşması için beklentilerin tekrar yeşermesi günümüzde global iklim değişikliği kanun sayıları artışlarını tetiklemektedir. Ülkeler yeni iklim değişiklikleri yasal düzenlemeleri çalışmalarını uluslararası toplantılarda şaşalı gösterme çabaları iklimsel kanun faaliyetlerinin 2013 yılında da hız kesmemesinin nedeni gösterilmektedir. Bu arada yasaların mahiyeti de değişime uğramaktadır. Son yıllarda ülkeler geniş kapsamlı çerçeve yasaları çalışmalarına doğru yönelmektedir. Örneğin, 66 adet yasalaşan kanun taslaklarından yaklaşık beşi yenilikçi düşük karbon enerjisi teknolojilerinin geliştirilmesi konularını içermektedir. Şimdilerde pek çok iklim kanunu, çerçeve yasalarını içine alan tarzda ayrıntılı şekilde düzenlenmektedir. Önceleri parlamenterlerin katıldığı gayri resmi tartışma toplantıları tertip etmeye başlayan **GLOBE**, son zamanlarda Dünya Bankası (World Bank) yardımıyla resmi hüviyetli etkinlikler yapmaktadır. Etkinliklerde yasa düzenleyicilerinin çalışmalarına ışık tutan görüş alışverişleri ve politik öneriler tartışılmaktadır. Sonuçta kanunları çıkarmakla yükümlü kişiler teknik tavsiyelere gereksinim duymaktadır. Gözden geçirilmesi ve yürürlüğe girmesi gereken çok sayıda yasanın bulunma olasılığı da daha kararlı

iklimsel zemin sağlanması yanında iyi küresel iklim politikaları oluşturulmasını zorlaştırmaktadır.

Kaynaklar:

- Avustralya Karbon Vergisi Perspektifi, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, faydalı Bilgiler, 2010.
- Sona Erecek Kyoto Protokolü Öncesi Durban Küresel Isınma ve Küresel İklim Değişikliği Müzakereleri, Ahmet Cangüzel Taner, FMO Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011.
- Güney Afrika 2011 Durban Küresel İklim Değişikliği Zirvesi, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011.
- Avustralya Karbon Emisyonları ve Karbondioksit Salımları Vergilendirilmesi, Ahmet Cangüzel Taner, FMO Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011.
- Kanada Karbondioksit Vergisi Uygulaması, Ahmet Cangüzel Taner, FMO Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011.
- Birleşmiş Milletler Doha Katar Küresel Isınma ve Küresel İklim Değişikliği Konferansı ve Son İklim Değişiklikleri Zirveleri Sonrası Kyoto Protokolü, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Kyoto Protokolü Sonrası Küresel Sera Gazı Emisyonlarının Sınırlandırılması ile ilgili 2012 Doha Global İklim Değişikliği Konferansı Toplantıları Sonuçları, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Avrupa Birliği Ulaşım Politikası ve Kyoto Protokolü Sonrası AB Küresel Karbondioksit Emisyonları Azaltılması Perspektifi, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Avustralya Sıcaklık Artışları, Ocak 2013 Kavurucu Sıcak Hava Dalgası Sonucu Yaşanan Boğucu Sıcaklar, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Dünya Ortalama Sıcaklık Artışları Işığı Altında Yeni Küresel Isınma Projeksiyonları ve Global İklim Değişikliği Senaryoları İkillemi, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Dünya İs ve Kurum (Siyah Karbon) Kökenli Çevre Kirliliği ile Global Isınma ve Küresel İklim Değişikliği Mekanizması Bilimsel İlişkisi, Ahmet Cangüzel Taner, FMO Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Amerika Global Isınma ve Küresel iklim Değişikliği Mekanizmaları Belirtisi Sayılan Dünya Deniz Seviyeleri Yükselmesi Sorunları, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Küresel Tropik Tayfunlar, Kasırgalar, Fırtınalar, Hortumlar ile Global Isınma ve Küresel İklim Değişikliği Mekanizmaları Bilimsel İlişkisi, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Global Karbondioksit Konsantrasyonları Artmasıyla Küresel İklimsel Değişimler Sonucu Okyanusların ve Denizlerin Asitlenmesi Sorunları, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Polonya 2013 Varşova İklim Değişikliği Zirvesi ve Birleşmiş Milletler (**UNFCCC**) kapsamında ilgili Taraflar Konferansı (**Conference of the Parties - COP**) Sonuçları, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası, Faydalı Bilgiler, 2013.
- The Economist Dergisi (01 Mart 2014 – 07 Mart 2014).

Fizik Mühendisleri Odası Resmi İnternet Sitesi:

www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler